

uchebnik / V. G. Svinukhov. – M. : Ekonomist, 2005. – 271 p. 3. Zhukovets V. Yu. Tamozhenne pravo v voprosakh i otvetakh / V. Yu. Zhukovets. – M. : EKSMO, 2005. – 219 p. 4. Draganov V. G. Osnovy tamozhennogo dela / V. G. Draganov. – M. : 1998. – P. 330. 5. Atroshchenkova I. S. Tamozhennye platezhi kak istochnik formirovaniya dokhodov sovremenno gosudarstva / I. S. Atroshchenkova // Yuri-dicheskaya nauka. – 2011. – No. 3. – P. 75–77. 6. Tamozhennoe pravo ES [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.economics.kiev.ua/index.php?id=741&view=article>. 7. Tamozhenny kodeks Tamozhennogo soyuza [Electronic resource]. – Access mode : http://www.consultant.ru/popular/custom_eaes/112_10.html#p815. 8. Podatkovyi kodeks Ukrainy // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2011. – No. 13–14, No. 15–16, No. 17. – Art. 112 ; [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/2755-17>. 9. Mytnyi kodeks Ukrainy // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2012. – No. 44–45, No. 46–47, No. 48. – Art. 552 ; [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/4495-17>. 10. Pro yedyniy zbir, yakiy spravliaetsia u punktakh propusku cherez derzhavnyi kordon Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 04.11.1999 r. No. 1212-XIV // Vidomosti Verkhovnoi Rady. – 1999. – No. 51 ; [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1212-14>. 11. Hospodarskyi kodeks Ukrainy // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2003. – No. 18 ; [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon1.rada.gov.ua/laws/show/435-15>. 12. Kotysh E. N. Teoreticheskie aspekty opredeleniya vneshneekonomicheskoy deyatelnosti / E. N. Kotysh // Materyaly za 9-a mezhdunarodna nauchna praktychna konferentsiya "Nainovye postyzhneniya na evropeiskata nauka". Vol 1. Ykonomiky. – Sofiya : "Bial HRAD-BH" OOD, 2013. – P. 54–60. 13. Ofitsiyni sait Derzhavnoi kaznacheiskoi sluzhby Ukrainy [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.treasury.gov.ua/main/uk/doccatalog/list?currDir=185635&&document>. 14. Ofitsiyni sait Derzhavnoi statystychnoi sluzhby Ukrainy [Electronic resource]. – Access mode : <http://www.ukrstat.gov.ua>. 15. Pro mytnyi taryf Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 19.09.2013 r. № 584-18 // Vidomosti Verkhovnoi Rady Ukrainy. – 2014. – No. 20–21. – Art. 740 ; [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua>

/laws/show/584-187. 16. Reva T. M. Nalogovye Igoty v sisteme regulirovaniya vneshney torgovli / T. M. Reva // Visnyk AMSU. Seriya: "Ekonomika". – 2014. – No. 1 (51). – P. 92–98. 17. Ivanova O. Yu. Teoretyko-metodychne zabezpechennia vdoskonalennia systemy podatkovno-biudzhetykh vidnosyn / O. Yu. Ivanova // Ekonomika rozvytku. – 2014. – No. 4 (72). – P. 48–54. 18. Chuchka I. M. Vplyv transkordonnoho spivrobitnytstva na rozvytok natsionalnoi ekonomiky / I. M. Chuchka // Aktualni problemy ekonomiky. – 2014. – No. 5 (155). – P. 143–151 ; [Electronic resource]. – Access mode : <http://eco-science.net/archive2014/313--5155.html>.

Информация об авторе

Котыш Елена Николаевна – канд. экон. наук, доцент кафедры международной экономики и менеджмента внешнеэкономической деятельности Харьковского национального экономического университета имени Семена Кузнеця (просп. Ленина, 9-А, г. Харьков, Украина, 61166, e-mail: EKotysh@mail.ru).

Інформація про автора

Котыш Олена Миколаївна – канд. экон. наук, доцент кафедры міжнародної економіки та менеджменту зовнішньоекономічної діяльності Харківського національного економічного університету імені Семена Кузнеця (просп. Леніна, 9-А, м. Харків, Україна, 61166, e-mail: EKotysh@mail.ru).

Information about the author

O. Kotysh – PhD in Economics, Associate Professor of the Department of International Economics and Management of Foreign Economic Activity of Simon Kuznets Kharkiv National University of Economics (9-A Lenin Ave., Kharkiv, Ukraine, 61166, e-mail: EKotysh@mail.ru).

*Стаття надійшла до ред.
24.06.2015 р.*

УДК 336.1:352

JEL Classification: H50; H71; H77

ГЕНДЕРНЕ БЮДЖЕТУВАННЯ НА МІСЦЕВОМУ РІВНІ ЯК ІНСТРУМЕНТ ПІДВИЩЕННЯ ЕФЕКТИВНОСТІ ВИКОРИСТАННЯ БЮДЖЕТНИХ КОШТІВ

**Острищенко Ю. В.
Корнієнко Н. М.**

Досліджено проблематику гендерного бюджетування як інструменту підвищення ефективності використання бюджетних коштів, забезпечення гендерної рівності та справедливого розподілу бюджетних видатків за статевою ознакою.

Розкрито теоретико-методологічні засади гендерного бюджетування та передумови його запровадження в бюджетний процес, зокрема на місцевому рівні.

Для вирішення завдань, визначених у процесі написання статті, використано такі методи дослідження, як: системний, абстрактно-логічний, порівняння та кількісного аналізу фінансово-економічних показників.

За результатами аналізу вітчизняного законодавства у відповідній сфері зроблено висновок про існування в Україні передумов для інтегрування гендерних аспектів у бюджетування соціальних сфер.

В Україні реалізовано пілотний проект "Гендерне бюджетування в Україні" (2011 – 2012 рр.), який фінансувався Шведським агентством міжнародного розвитку (*SIDA*). Учасниками проекту стали Івано-Франківська та Луганська області.

У межах реалізації проекту проаналізовано ряд бюджетних програм щодо врахування в них гендерних аспектів, а саме: "Молодь Прикарпаття", "Розвиток освіти Івано-Франківщини" та Обласну програму розвитку фізичної культури та спорту Луганської області.

За результатами аналізу бюджетних програм із соціально-гендерної точки зору обґрунтовано доцільність запровадження елементів гендерного бюджетування у процес планування бюджету та необхідність в інтеграції гендерних аспектів (наприклад, результативних показників гендерної рівності) у систему програмно-цільового методу (ПЦМ). Запропоновано інтегровану модель упровадження елементів гендерного бюджетування в основні компоненти ПЦМ.

Ключові слова: місцеві бюджети, видатки бюджету, гендерне бюджетування, гендерний аналіз, гендерна рівність, програмно-цільовий метод.

.....

ГЕНДЕРНОЕ БЮДЖЕТИРОВАНИЕ НА МЕСТНОМ УРОВНЕ КАК ИНСТРУМЕНТ ПОВЫШЕНИЯ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПОЛЬЗОВАНИЯ БЮДЖЕТНЫХ СРЕДСТВ

**Острищенко Ю. В.
Корниенко Н. Н.**

Исследована проблематика гендерного бюджетирования как инструмента повышения эффективности использования бюджетных средств, обеспечения гендерного равенства и справедливого распределения бюджетных расходов по половому признаку.

Раскрыты теоретико-методологические основы гендерного бюджетирования и предпосылок к его внедрению в бюджетный процесс, в том числе на местном уровне.

Для решения задач, обозначенных при написании статьи, использованы такие методы исследования, как: системный, абстрактно-логический, сравнения и количественного анализа финансово-экономических показателей.

По результатам анализа отечественного законодательства в соответствующей сфере сделан вывод о существовании в Украине предпосылок для интеграции гендерных аспектов в бюджетирование социальных сфер.

В Украине реализован пилотный проект "Гендерное бюджетирование в Украине" (2011 – 2012 гг.), который финансировался Шведским агентством международного развития (*SIDA*). Участниками проекта стали Івано-Франковская и Луганская области.

В рамках реализации проекта проанализирован ряд бюджетных программ на предмет учета в них гендерных аспектов, а именно: "Молодежь Прикарпаття", "Развитие системы образования Івано-Франковщины" и Областная программа развития физической культуры и спорта Луганской области.

По результатам анализа бюджетных программ с социально-гендерной точки зрения обоснована целесообразность внедрения элементов гендерного бюджетирования в процесс планирования бюджета, а также необходимость в интеграции гендерных аспектов (например, результативных показателей гендерного равенства) в систему программно-целевого метода (ПЦМ). Предложена интегрированная модель внедрения элементов гендерного бюджетирования в основные компоненты ПЦМ.

Ключевые слова: местные бюджеты, расходы бюджета, гендерное бюджетирование, гендерный анализ, гендерное равенство, программно-целевой метод.

GENDER BUDGETING AT THE LOCAL LEVEL AS A TOOL FOR IMPROVING THE BUDGET FUND EFFICIENCY

*I. Ostrishchenko
N. Korniyenko*

The gender budgeting issues have been investigated as a tool for improving the budget funds efficiency, providing gender equality and fair distribution of budget expenditures according to gender.

The theoretical and methodological principles of the gender budgeting and preconditions for bringing it in the budget process, particularly at the local level have been studied.

To solve the problems determined in the article, the following research methods have been applied: the systematic method, the abstract and logical method, the method of comparison and quantitative analysis of the financial and economic indicators.

Based on the results of analysis of the national legislation in the relevant field, a conclusion has been drawn about the existence of preconditions for integration of gender approaches to the budgeting of social spheres.

A pilot project "Gender Budgeting in Ukraine" funded by the Swedish International Development Agency (SIDA) was implemented in Ukraine within 2011 – 2012 years. The project participants were Ivano-Frankivsk and Luhansk regions.

Within the project implementation some budget programs have been analyzed in order to assess their gender aspects. These programs were "Youth of Prykarpattia", "The Development of Education in Ivano-Frankivsk region" and the Regional Program for Physical Culture and Sports Development in Luhansk region.

Based on the analysis of the budget programs a conclusion has been drawn about the expediency of introducing the gender budgeting elements in the budget planning process and the necessity of the integration of gender aspects (e.g. gender equality performance indicators) in the program-target method (PTM). An integrated model for introduction of gender budgeting elements in the main components of the PTM has been developed.

Keywords: local budgets, budget expenditures, gender budgeting, gender analysis, gender equality, program-target method.

Сучасний етап розвитку України характеризується здійсненням ґрунтовних реформ у різних сферах життя: політичній, соціально-економічній, бюджетній та фінансовій. Такі реформи здійснюються як на державному, так і місцевому рівнях.

Реформа місцевого самоврядування заслуговує на окрему увагу, оскільки від її ефективності залежить рівень життя пересічних громадян, а отже, і добробут усієї країни.

Заходи, пов'язані з удосконаленням бюджетної системи та системи місцевого самоврядування, має бути спрямовано на досягнення децентралізованого управління фінансовими ресурсами, перерозподіл повноважень на користь територіальної громади. Такі кроки мають наблизити Україну до європейського рівня.

Урахування гендерного фактору є одним із визначальних аспектів ефективності таких реформ. Серед багатьох інструментів, які є в арсеналі державної гендерної політики, особливо слід зазначити гендерне бюджетування. Цю технологію орієнтовано на врахування інтересів та потреб різних категорій громадян у процесі формування і виконання бюджету. Вона є важливою складовою частиною і цінним інструментом підвищення рівня соціально-економічної захищеності населення, розширення можливостей

жінок, забезпечення гендерної рівності та розвитку демократичних принципів управління.

Проблематика гендерної рівності є однією з найважливіших у сфері захисту прав людини. Однак урахування гендерних аспектів у бюджетному процесі є відносно новим напрямом дослідження економічної та фінансової науки. Питання гендерного аналізу бюджетної політики уже тривалий час досліджують такі відомі зарубіжні експерти, як: Д. Бадлендер, Д. Ельсон, Г. Х'юїт, Ш. Квін, Е. Клатцер, Р. Шарп та ін. В Україні проблеми підвищення ефективності функціонування бюджетів, у тому числі шляхом запровадження гендерного бюджетування, набули розвитку у працях Л. Лобанової, Ж. Белец, С. Гаращенко, І. Ускова [1 – 4]. Водночас багато теоретичних та практичних питань у цій сфері потребують поглиблених досліджень.

Ураховуючи зазначене, очевидно є актуальність тематики, обраної для цієї статті, мета якої полягає у розкритті теоретико-методологічних засад гендерного бюджетування та дослідженні передумов його запровадження на рівні місцевих бюджетів.

Досягненню окресленої мети сприятиме вирішення таких завдань: оцінювання нормативно-правового регулювання питання гендерної рівності в Україні; узагальнення

теоретичних та практичних аспектів гендерно орієнтованого бюджетування та досвіду його запровадження на місцевому рівні; визначення напрямів подальшої роботи із запровадження гендерних аспектів у бюджетний процес.

У процесі вирішення поставлених завдань використовуватимуть такі методи дослідження: системний (для розкриття теоретичних засад гендерного бюджетування); порівняння та кількісного аналізу фінансово-економічних показників (для аналізу врахування гендерної складової частини в бюджетних показниках); абстрактно-логічний (для обґрунтування пропозицій щодо інтеграції показників гендерної рівності в систему ПЦМ-бюджетування).

Розглядаючи теоретичні аспекти "гендерного бюджетування", слід зазначити, що це поняття містить у собі процеси та інструменти, за допомогою яких ураховують специфічні інтереси різних соціальних та вікових категорій у процесі розподілу державних ресурсів на всіх рівнях. Таким чином, гендерне бюджетування є одним із інструментів досягнення гендерної рівності, механізм якого охоплює політичну, економічну та соціальну сфери забезпечення рівності жінок та чоловіків.

Гендерне бюджетування оцінює наслідки та результати бюджетних заходів для чоловіків та жінок із точки зору перспективи державного фінансування. Це спрощує бюджетну інформацію і є підставою для вимірювання прогресу щодо інтеграції гендерного аспекту в межах різних видів політики та його подальшого відображення в бюджеті. Гендерне бюджетування сприяє досягненню гендерної рівності, підвищує якість надання послуг загалом та сприяє економічній ефективності в розподілі ресурсів, а отже, підвищує ефективність процесу управління.

Інтеграція соціальних аспектів у процеси планування та бюджетування – це новий та інноваційний внесок у подальший розвиток концепції бюджетування, орієнтованої на результат. Цю концепцію підтримують, зокрема, Європейський Союз, Рада Європи та Світовий банк як засіб акцентування уваги на впливі державних стратегій та фінансуванні [5; 6].

Україна має відповідну правову базу і вже здобуває певні знання про процес інтегрування гендерних підходів у бюджетування соціальних сфер.

Принцип рівності прав жінок та чоловіків закріплено у статті 24 Конституції України, яка гарантує рівність прав і свобод усім громадянам та забороняє обмеження за ознакою статі [7]. Крім того рівність прав жінки і чоловіка забезпечено: наданням жінкам рівних із чоловіками можливостей у громадсько-політичній і культурній діяльності, здобутті освіти та професійній підготовці, праці та винагороді за неї.

Важливим кроком стало ухвалення у 2005 році Закону України "Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків", де, згідно зі статтею 4, передбачено проведення гендерно-правової експертизи чинного законодавства та проектів нормативно-правових актів [8]. На виконання цього Закону у 2006 році було прийнято Постанову Кабінету Міністрів України "Про проведення гендерно-правової експертизи".

У 2005 році було видано Указ Президента України "Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків" [9] та затверджено Державну програму забезпечення гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року [10].

На сьогодні необхідність у запровадженні гендерних підходів в усі сфери життєдіяльності суспільства задекларовано в Державній програмі забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року (далі – Програма), яка була затверджена у 2013 році [11].

Програмою передбачено комплекс заходів, реалізація яких дозволять вирішити проблему щодо гендерної нерівності в Україні. Такі заходи, у тому числі, містять у собі:

удосконалення законодавства з питань забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків, зокрема, шляхом приведення його у відповідність до міжнародних стандартів та законодавства Європейського Союзу;

здійснення серед працевластців інформаційно-роз'яснювальної роботи з питань запровадження європейських стандартів рівності працівників у сфері праці;

уживання заходів щодо скорочення гендерного розриву в рівні заробітної плати жінок і чоловіків;

виконання на постійній основі робіт із впровадження гендерних підходів у систему освіти;

виконання договірних та інших міжнародних зобов'язань щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків та ін. [11].

Виконання Програми розраховане на 2013 – 2016 рр., джерелами її фінансування визначено кошти державного бюджету, місцевих бюджетів, а також інші джерела.

Фінансування Програми передбачене в обсязі 5,9 млн грн, у тому числі за роками: 2013 р. – 1,5; 2014 р. – 2,3; 2015 р. – 1,2; 2016 р. – 0,9 млн грн [11].

Таким чином, чинне законодавство створює широку правову базу для інтегрування соціальних аспектів у процеси формування бюджетів в Україні, яка заявила про свою прихильність до заохочення гендерної рівності на різних рівнях. Однак ми не можемо говорити про існування рівності між чоловіками і жінками без рівності в розподілі та доступі до державних ресурсів.

Вирішити цю проблему можливо шляхом запровадження в бюджетний процес елементів гендерного бюджетування та гендерного аналізу бюджету.

Гендерно орієнтоване бюджетування (або як його іноді називають "соціальне бюджетування") передбачає інтеграцію соціальних аспектів у процеси планування і бюджетування. Аналіз бюджету, урахуовуючи гендерний аспект, дасть можливість узяти до уваги ширше коло питань, вирішення яких створить рівні можливості для всіх членів громади та забезпечить її сталий розвиток [3].

Результати гендерного (або соціального) аналізу мають чітко продемонструвати, якою мірою державна політика і бюджетні асигнування сприяють досягненню цілей та виконанню правових зобов'язань щодо гендерної рівності [12, с. 13–14].

Аналізуючи вплив політики та бюджетів на соціально-економічний статус жінок і чоловіків, зокрема на різні групи жінок і чоловіків (наприклад, із розподілом за віком, місцем проживання, етнічним походженням), можна визначити потенційні джерела нерівності. Водночас ураховують різні позиції та преференції жінок і чоловіків, а також перешкоди, які заважають жінкам і чоловікам повністю та рівноцінно користуватися результатами виконання бюджетних коштів, брати активну участь у соціально-економічному житті. Отже, результати соціального аналізу формують міцну основу для вжиття коригувальних заходів у випадках, де існують вияви нерівності, і таким чином забезпечують урахування гендерних аспектів не лише на етапі формування, але і виконання бюджету.

Як уже зазначалося, запровадження гендерного бюджетування є обов'язковою передумовою для дотримання рівності прав та можливостей жінок та чоловіків, визначених у Конституції України. Воно дозволяє повніше і глибше оцінити наслідки ухвалених рішень і в результаті – підвищити їхню ефективність. Тому гендерне бюджетування передбачає можливість проведення громадської експертизи, публічного обговорення і лобювання.

Гендерне бюджетування дає можливість [13, с. 14–17]: залучити жінок до активної участі в ухваленні економічних рішень шляхом залучення їх до участі в бюджетному процесі;

забезпечити моніторинг та оцінювання державних витрат і доходів, урахуовуючи гендерні проблеми;

Фази і кроки гендерного бюджетування, відповідно до австрійського підходу [Gender budgeting phases and stages under the Austrian approach]

Фази	Кроки
1. Підготовка	1. Вибір сфери для гендерного аналізу бюджету
	2. Оцінювання передумов та вихідної ситуації у сфері
	3. Ідентифікація наявних проблем у сфері
2. Аналіз	4. Формування мети та цілей гендерного аналізу. Оцінювання прямих і непрямих ефектів послуг, ситуації у сфері доходів і зайнятості
3. Реалізація	5. Розроблення критеріїв і показників для досягнення цілей гендерної рівності
	6. Розроблення і реалізація заходів із запровадження гендерних аспектів у бюджет
4. Контроль	7. Контроль, оцінювання, документація

У процесі здійснення аналізу використовують такі методи та інструменти аналізу: аналітичний, експертний, нормативний, прогнозний, порівняльний, програмний, соціологічний та ін.

Загальна схема здійснення гендерного бюджетного аналізу в межах місцевих проектів має такий вигляд:

перший крок – вибір сфери для аналізу, визначення цільових груп та оцінювання їх потреб у межах дослідження;

другий крок – здійснення аналізу вихідної ситуації: оцінювання наявних/відсутніх послуг у сфері (із огляду на потреби цільових груп); оцінювання можливостей для ухвалення рішень (гендерний аналіз кадрового складу органів виконавчої влади та органів місцевого самоврядування, що належать до сфери дослідження); визначення можливостей для реалізації проекту (програмний аналіз); інші організаційні та кадрові передумови реалізації (наприклад, опис документів, що підлягають аналізу);

третій крок – визначення проблеми, формулювання гіпотези;

четвертий крок – формулювання мети, яка сприяє досягненню гендерної рівності в обраній галузі, та завдань аналізу (специфічні цілі в межах секторного аналізу).

Робота на цьому етапі передбачає також здійснення гендерного аналізу обраної сфери/послуг і бюджетного аналізу в цій галузі та стосується: гендерного секторного аналізу з розподілом за статтю (як засоби/фінанси розподілено між чоловіками і жінками); оцінювання структури та обсягу наданих послуг, урахуваючи потреби чоловіків і жінок; аналізу фінансових ресурсів, що використовують, та витрат на персонал; моніторингу непрямих ефектів витрат або послуг та непрямого впливу бюджетних витрат;

п'ятий крок – розроблення критеріїв/показників оцінювання для аналізу;

шостий крок – розроблення і реалізація заходів із запровадження гендерних аспектів у бюджет;

сьомий крок – формування висновків і рекомендацій щодо перерозподілу/дофінансування/фінансування з метою врахування в бюджеті гендерних аспектів та досягнення гендерної рівності.

Підходи австрійських фахівців у сфері гендерного бюджетування було використано департаментами фінансів Івано-Франківської, Луганської облдержадміністрацій та експертами проекту у процесі розроблення методики

ефективніше використовувати ресурси задля досягнення гендерної рівності й людського розвитку;

зробити акцент на зміні пріоритетів, а не збільшенні загального обсягу державних видатків;

створити умови для контролю за тим, як органи влади виконують зобов'язання щодо дотримання прав жінок, включаючи дотримання Конвенції із запобігання всім формам дискримінації жінок (CEDAW), а також Пекінської декларації з подолання дискримінації за статевою ознакою.

Таким чином, гендерно чутливі бюджети дозволяють виявити гендерну нерівність, забезпечують деталізацію й аналіз даних на основі гендерних критеріїв.

Луганська та Івано-Франківська області стали провідними в розвитку гендерно орієнтованого бюджетного аналізу в Україні, оскільки за їх участю протягом 2011 – 2012 рр. було реалізовано пілотний проект "Гендерне бюджетування в Україні" (далі – Проект), фінансований Шведським агентством міжнародного розвитку (SIDA).

Проект значною мірою сприяв розвитку національного досвіду і можливих підходів до реалізації гендерно орієнтованого бюджетування. Його метою було визначено: дослідження сутності, принципів та завдань гендерного бюджетування; популяризацію такого бюджетування в Україні та демонстрацію можливих підходів до його запровадження; проведення гендерної експертизи бюджету щодо рівня врахування чи неврахування особливих потреб різних гендерних груп (жінок, чоловіків, осіб похилого віку тощо), співвідношення ресурсів та фінансових можливостей для цих груп; формування практичних інструментів і накопичення досвіду на обласному рівні.

Робота над реалізацією проекту містила в собі такі заходи:

проведення тренінгів із питань гендерного бюджетування за участю міжнародних експертів проекту;

створення робочих груп, до складу яких увійшли фахівці департаментів фінансів, економіки, освіти і науки, у справах сім'ї, молоді і спорту облдержадміністрацій, представники органів статистики, незалежні гендерні консультанти; відбір сфер та бюджетних програм для здійснення аналізу;

аналіз відібраних програм, підготовка звітів про виконану роботу, напрацювання висновків та рекомендацій;

проведення семінарів зі спеціалістами фінансових органів області, під час яких було презентовано звіт робочої групи та ознайомлено учасників із результатами реалізації проекту;

підготовка пропозицій щодо запровадження елементів гендерного бюджетування в бюджетний процес.

У ході реалізації проекту учасниками вивчався досвід ряду країн (Австрії, Швеції, Іспанії), які досягли успіхів у запровадженні гендерного бюджетування у практичну діяльність.

Зупинимось детальніше на австрійському підході "7 кроків гендерного бюджетування" як такому, що став основоположним для використання пілотними регіонами.

Сама методика, закладена в австрійському підході, остаточно сформувалась у процесі реалізації пілотного проекту щодо запровадження гендерного бюджетування в регіоні Південний Тіроль і була запропонована як керівництво для впровадження гендерного бюджетування в Австрії [14, с. 8–10]. Методика містить у собі 4 фази і 7 кроків гендерного аналізу бюджету (табл. 1).

Ретельне вивчення досвіду різних країн у сфері гендерного бюджетування та практична робота в Україні на рівні окремих секторів дає можливість узагальнити підходи до здійснення гендерного бюджетного аналізу на місцевому рівні.

проведення гендерної експертизи видатків бюджету, яка передбачає здійснення аналізу в 4 етапи:

1. Інвентаризація та огляд програми

Цей початковий етап передбачає здійснення аналізу документації програми та отримання відповідей на такі запитання:

які цілі програми і чи стосуються вони гендерної рівності; якими є основні програмні заходи, чи передбачено конкретні заходи щодо жінок і чоловіків;

як програма сприяє досягненню гендерної рівності (щодо наявного стану).

2. Проведення дослідження представництва жінок і чоловіків, визначення розподілу ресурсів і результатів програми

На даному етапі дослідження аналізують:

цільову групу (як жінки та чоловіки представлено в цільовій групі);

основні відмінності між жінкам та чоловіками в цільовій групі;

гендерні проблеми та потенційні вияви нерівності, які могла б усунути програма;

бенефіціантів програмних заходів (скільки серед них жінок і чоловіків);

кількісне представництво жінок та чоловіків серед осіб, які ухвалюють рішення щодо програми (наприклад, рішення про розподіл ресурсів і про те, хто може брати участь у програмі тощо);

обсяг ресурсів, передбачений на виконання програми і конкретні програмні заходи;

вартість окремих послуг, програмних заходів; середній розмір субсидій (грошових трансфертів) жінкам і чоловікам;

результати участі у програмі жінок і чоловіків (наприклад, скільки жінок і чоловіків знайшли роботу після проходження навчання з питань працевлаштування або скільки спортсменок і спортсменів, які взяли участь у навчальних заходах, виграли ті чи інші чемпіонати);

вплив програмних заходів на жінок і чоловіків, відповідність таких заходів до потреб жінок і чоловіків.

Таку інформацію необхідно подати з погляду програмних заходів і якомога конкретніше (наприклад, скільки жінок і чоловіків бере участь у різних навчальних заходах).

Визначивши середню вартість конкретних послуг, можна зіставити її з інформацією про те, скільки жінок і чоловіків користуються такими послугами та, відповідно, проаналізувати, як витрати розподіляють між жінками та чоловіками.

За результатами аналізу необхідно отримати відповідь на запитання, чи дійсно програмні заходи поліпшують ситуацію з гендерною рівністю, залишають її без змін або навіть посилюють наявну нерівність.

3. Аналіз результатів дослідження

Аналіз, що здійснюють на цьому етапі (на основі інформації, отриманої в ході попереднього дослідження), має на меті встановити причини наявної ситуації та визначити, як цю ситуацію можна поліпшити.

Водночас необхідно встановити гендерні характеристики програми та визначити, чи існує проблема гендерної рівності, причини її виникнення. У разі, якщо недостатньо даних із розподілом за статтю, можна отримати додаткові, якісні дані від фокус-груп (спеціально організовані дискусійні групи за участю осіб, які беруть участь у програмі або як бенефіціанти, або як її керівники).

Фокус-групи з бенефіціантів, організовані окремо для жінок і чоловіків, можуть надати додаткові відомості про вплив програми на жінок та чоловіків, а також можливості поліпшення цього впливу.

4. Розроблення рекомендацій щодо досягнення гендерної рівності

Завершальний етап аналізу програми полягає у формуванні рекомендацій щодо того, як вона може краще сприяти досягненню гендерної рівності. Рекомендації можуть охоплювати широкий спектр питань та передбачати такі конкретні зміни у програмі, як коригування цілей або програмних заходів; перерозподіл ресурсів; запровадження змін у критерії або процеси ухвалення рішень.

Для того щоб у подальшому можна було відстежувати ступінь реалізації рекомендацій на практиці, необхідно у процесі їх розроблення встановити показники, які відобразатимуть зміни в досягненні гендерної рівності.

Описану методику гендерної експертизи видатків бюджету було використано учасниками пілотного проекту в ході здійснення соціального бюджетного аналізу обласної комплексної програми "Молодь Прикарпаття", програми "Розвиток освіти Івано-Франківщини" та Обласної програми розвитку фізичної культури та спорту Луганської області.

Аналітичні дослідження ґрунтувалися на статевому та віковому складі гендерних груп, розподілі витрат, залежно від статі, результатах реалізації програм для жінок і чоловіків.

Результати аналізу, здійсненого в Івано-Франківській області, дозволили посилити роботу із забезпечення гендерної рівності та зробити такі висновки:

1. Як для програм у сфері молоді, так і для освітніх програм характерною є відсутність запланованих заходів із бюджетування та моніторингу дій, спрямованих на забезпечення гендерної рівності, подолання сформованих традиційних чинників формування нерівності.

2. Статистична інформація, що використовується у процесі формування та виконання бюджету, не завжди містить у собі дезагрегацію даних щодо статті, що ускладнює здійснення детального і повного гендерного аналізу.

3. У галузі освіти:

більшість працівників сфери освіти становлять жінки, особливо це характерно для закладів дошкільного виховання (майже 100 % вихователів і 99 % керівників дитячих дошкільних закладів – це жінки). Загальна кількість чоловіків серед усіх працівників дошкільних установ становить лише 3 %;

за умови більшості жінок, що працюють у сфері шкільної освіти, у відношенні керівних працівників до загальної кількості працівників переважають чоловіки;

простежуються диспропорції в розподілі навчального навантаження між педагогами-жінками та педагогами-чоловіками на користь останніх;

у професійно-технічних навчальних закладах популярними залишаються (що відображено, відповідно, і на обсягах фінансування) професії у сферах будівництва, промисловості, надання послуг, що більш привабливі для юнаків.

4. У сфері розвитку молоді:

за умови переважної більшості жінок, які беруть участь у проектах, що реалізуються за участю молодих людей, дорожчими є ті, серед учасників яких переважають особи чоловічої статі;

за змістом проектів юнаки переважають у програмах, які передбачають залучення до активного суспільно-політичного та громадського життя, підвищення політичної культури молоді, формування у свідомості молоді потреби бути активним учасником державотворчих процесів;

більшу зацікавленість до пошуків роботи виявляють жінки, як наслідок, рівень працевлаштування серед жінок вищий.

Експертною робочою групою, яка працювала в Луганській області над запровадженням гендерних ініціатив, у ході досліджень було визначено об'єктивну потребу у внесенні гендерної складової частини до всіх обласних програм

(освіти, охорони здоров'я, фізкультури і спорту, соціального захисту, зайнятості тощо), розробленні критеріїв оцінювання та моніторингу обласних програм щодо дотримання вимоги гендерної рівності, а також у підготовці фахівців відповідного рівня, здатних супроводжувати процес розроблення, запровадження, моніторингу й оцінювання програми у певній галузі, урахувачи гендерну складову частину.

Для більш глибокого аналізу обрано Програму розвитку фізичної культури та спорту Луганської області на 2008 – 2011 рр. Метою Програми є створення належних умов для розвитку фізичної культури і спорту, подальшого всебічного поширення фізкультурно-оздоровчого руху.

Експертами проаналізовано декілька напрямів програми. Зупинимось більш детально на результатах аналітичних досліджень діяльності міжвідомчого навчально-тренувального та організаційно-методичного закладу "Луганська обласна школа вищої спортивної майстерності", які відображають таке:

кількість спортсменів-чоловіків, які тренуються, значно вища від кількості спортсменів-жінок (75 проти 25 %). До того ж близько 29 % бюджетних коштів витрачають на жінок, тоді як на спортсменів-чоловіків – близько 71 %. Таким чином, урахувачи різницю в кількості жінок та чоловіків у спорті, бачимо, що на жінок припадає дещо більша частка бюджету;

різна концентрація жінок та чоловіків у різних видах спорту (виключно "чоловічі" види спорту – бокс, греко-римська боротьба, гандбол і волейбол; у художній гімнастиці представлено виключно жінок, крім того, значна кількість жінок займалася пінг-понгом (настільним тенісом), сучасним п'ятиборством, легкою та важкою атлетикою, брали участь у велотрекових перегонах);

чоловіки-тренери (88 %) домінують порівняно з жінками (12 %);

віковий склад тренерів-чоловіків закладу засвідчує, що більшість із них перебувають у віці від 50 до 60 рр., тоді як тренери-жінки "молодшають";

хоча за кількістю чоловіки-спортсмени значно переважають жінок-спортсменів, жінки перевершують своїх колег у виграних медалях на чемпіонатах Європи та світу.

Урахувачи зазначене, а також необхідність у підвищенні уваги до питання гендерної рівності, можна сформулювати такі рекомендації, відповідно до яких керівництву Луганської обласної школи вищої майстерності необхідно:

збільшити в ході набору вихованців до школи кількість осіб жіночої статі (на цей час жінки, які навчаються у школі, є більш успішними, оскільки ефективність їх досягнень у три рази перевищує результативність чоловіків. Таким чином, залучення більшої кількості жінок сприятиме підвищенню загального рівня успіху спортсменів);

вирішити питання щодо вирівнювання середньої заробітної плати у тренерів-чоловіків та тренерів-жінок;

заохочувати до роботи у школі молодих перспективних тренерів;

перерозподілити фінансування різноманітних видів спорту, урахувачи те, що успішність жінок вища за успішність чоловіків;

сприяти залученню більшої кількості жінок до занять у тих видах спорту, у яких наявна їх мала концентрація.

Таким чином, пілотний аналіз відібраних програм, який був здійснений на обласному рівні в межах реалізації проекту "Гендерне бюджетування в Україні", покликаний продемонструвати здійсненність і корисність гендерного (соціального) бюджетного аналізу. Результати аналізу програм із соціально-гендерної точки зору дозволяють зробити цікаві висновки, які можуть істотно сприяти підвищенню дієвості програм і забезпечити, таким чином, виконання правових зобов'язань держави щодо рівності між жінками та чоловіками.

З огляду на описаний досвід Івано-Франківської та Луганської областей у сфері гендерного бюджетування можна говорити про існування в Україні передумов для його повноцінного запровадження в бюджетний процес. Крім того, реформи у сфері запровадження програмно-цільового методу (далі – ПЦМ) на місцевому рівні забезпечили методичну базу для вдосконалення бюджетного процесу шляхом зосередження на гендерно та соціально орієнтованих результатах.

Упровадження методики гендерно орієнтованого бюджетування у ПЦМ на всіх рівнях урядування може істотно сприяти досягненню цілей ЦПМ, а саме:

забезпечення прозорості бюджетного процесу, бюджетних коштів і результатів виконання бюджетної програми; оцінювання та аналіз досягнення поставлених цілей та виконання завдань, урахувачи гендерні аспекти; сприяння роботі розпорядників коштів щодо досягнення запланованих результативних показників;

підвищення якості розроблення бюджетної політики, ефективності розподілу і використання бюджетних коштів; інформування громадян про хід планування та виконання бюджету з метою їх залучення до процесу ухвалення управлінських рішень [15, с. 7].

Зазначені цілі може бути підсилено за допомогою достатніх даних із гендерної точки зору.

Загалом рекомендовано розглядати інтеграцію методики гендерного бюджетування в модель бюджетного процесу з використанням ПЦМ.

Так, типові переліки бюджетних програм у галузях бюджетної сфери (державного управління, охорони здоров'я, освіти, культури, соціального захисту та соціального забезпечення, фізичної культури та спорту, молодіжних програм, житлово-комунального господарства, будівництва та ін.), затверджених наказами Мінфіну та відповідних галузевих міністерств, містять у собі результативні показники виконання програм: витрат, продукту, ефективності, якості. Кожний із чотирьох видів показників можна розвинути щодо внесення до нього соціального/гендерного виміру. Тобто до складу таких показників можна ввести так звані "гендерні показники" або "показники досягнення гендерної рівності", які б використовувались для оцінювання врахування гендерних аспектів у бюджетному процесі.

Інтегровану модель запровадження елементів гендерного бюджетування в основні компоненти ПЦМ наведено в табл. 2.

Таблиця 2

Інтеграція гендерного бюджетування в основні компоненти ПЦМ [Integration of gender budgeting in the main components of the PTM]

Етапи/компоненти ПЦМ-бюджетування	Напрями інтеграції елементів гендерного бюджетування
1	2
Визначення та вирішення соціально-економічних проблем	У процесі визначення соціально-економічних проблем та здійснення аналізу враховувати інтереси жінок і чоловіків
Формування переліку бюджетних програм	Передбачати бюджетні програми, реалізація яких сприятиме досягненню соціальної та гендерної рівності
Розроблення завдань для реалізації бюджетних програм	Розробляти завдання бюджетних програм, які будуть спрямовані на усунення можливих та наявних виявів нерівності між жінками та чоловіками

Закінчення табл. 2

1	2
Формування результативних показників бюджетних програм	До переліку результативних показників вносити гендерно чутливі показники виконання бюджетних програм
Виконання бюджетних програм	У ході виконання програм сприяти досягненню запланованих показників, у тому числі показників, які характеризують установлення гендерної рівності
Моніторинг і оцінювання	Ураховувати соціальний та гендерний аспекти у процесі моніторингу та оцінювання. У разі виявлення фактів гендерної нерівності забезпечувати вжиття заходів щодо її усунення
Контроль за виконанням та звітування	Відобразити у звітності (наприклад, у звітах про виконання паспортів бюджетних програм) показники, які характеризують досягнення соціальних та гендерних цілей

Гендерний бюджетний аналіз та програмно-цільовий метод мають на меті зосередження уваги на підсумках і результатах бюджетної політики (тоді як за традиційних методів бюджетування визначальними є обсяги видатків). Результати досліджень зарубіжного досвіду використання зазначених методів свідчать, що обидва підходи впроваджено, ураховуючи систему стратегічного планування, якщо розподіл ресурсів здійснено, ураховуючи необхідність у досягненні конкретних цілей та результатів. Розширена підзвітність, краща структура управління, прозорість, посилення демократії – це елементи обох підходів. Крім того, ПЦМ передбачає наявність системи оцінювання та моніторингу виконання бюджетних програм [16, с. 31], що є необхідною умовою для здійснення гендерного аналізу таких програм.

Таким чином, сферу застосування ПЦМ можна розширити, а його ефективність – поліпшити шляхом інтеграції гендерних концепцій.

Однак перешкодою на шляху реалізації зазначеного може стати відсутність достатніх статистичних даних із розподілом за статтю, що не дозволяє здійснювати повноцінний, глибокий гендерний аналіз показників бюджету.

Оскільки статистична звітність є своєрідним тлумаченням інформації про економічні, соціальні, демографічні та екологічні явища і процеси, що відбуваються у країні, її регіонах і секторах економіки, то вона надзвичайно важлива для планування та моніторингу державної стратегії вирішення гендерних проблем у різних сферах, запровадження методик гендерного бюджетування та широкомасштабної роботи з підвищення інформованості громадськості із цих питань.

Таким чином, результати реалізації пілотного проекту демонструють здійсненність і корисність гендерно орієнтованого бюджетування та активізацію процесу щодо його запровадження в Україні.

Загалом за результатами здійснення гендерного аналізу обраних бюджетних програм в Івано-Франківській та Луганській областях можна зробити висновок, що системне запровадження гендерного бюджетування може сприяти:

- підвищенню якості управління державними фінансами;
- поліпшенню економічної ефективності та результативності;
- удосконаленню розподілу фінансових ресурсів;
- заохоченню досягнення цілей гендерної рівності та розвитку людського потенціалу;
- підвищенню прозорості, підзвітності та участі громадськості у плануванні та реалізації бюджетів.

Однак результати гендерного аналізу програм свідчать і про необхідність у посиленні роботи із забезпечення гендерної рівності в регіонах.

Серед проблемних питань, які необхідно вирішити на шляху інтеграції гендерного бюджетування в бюджетний процес, слід виділити такі: відсутність запланованих заходів із бюджетування та моніторингу дій, спрямованих на забезпечення гендерної рівності; різна концентрація жінок та чоловіків у різних галузях бюджетної сфери, видах спорту тощо; недостатність, а іноді відсутність фахівців, які б володіли знаннями та навичками, необхідними для здійснення гендерного аналізу; відсутність статистичних даних із розподілом за статтю.

Останнє питання є особливо актуальним, оскільки основою для забезпечення гендерного бюджетування є відповідна офіційна статистична інформація. З огляду на зазначене, удосконалення статистичної звітності та встановлення вимоги щодо дезагрегації (розподілу) усіх даних за статтю є необхідною умовою для здійснення ефективного гендерного аналізу бюджету.

Із метою зосередження уваги на гендерно та соціально орієнтованих результатах під час здійснення аналізу бюджетних програм запропоновано запровадити зміни до нормативно-правових актів із питань програмно-цільового бюджетування. Зокрема, до типових переліків бюджетних програм та результативних показників їх виконання, затверджених наказами Мінфіну та відповідних галузевих міністерств, доцільно вносити програми та/або показники, які б використовувались для оцінювання врахування гендерних аспектів у бюджетному процесі. У зв'язку із зазначеним запропоновано інтегровану модель упровадження елементів гендерного бюджетування в основні компоненти ПЦМ.

Повномасштабне запровадження гендерного бюджетування в Україні, у тому числі на місцевому рівні, потребує подальших кроків щодо нормативно-правового врегулювання зазначених питань, від обґрунтованості та дієвості яких залежатиме ефективність процесу бюджетного планування і використання фінансових ресурсів та результативність державних видатків у світлі досягнення гендерної рівності.

Література: 1. Гендерні стратегії сталого розвитку України / за ред. Л. С. Лобанової. – К. : Фенікс, 2004. – 432 с. 2. Гарашенко С. В. Гендерне бюджетування як складова політичних механізмів сприяння забезпеченню рівності жінок та чоловіків [Електронний ресурс] / С. В. Гарашенко. – Режим доступу : http://www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/123456789/3999/1/Harashchenko_Henderne.pdf. 3. Белец Ж. А. Гендерне бюджетування в Україні як складова механізму забезпечення рівності чоловіків і жінок [Електронний ресурс] / Ж. А. Белец. – Режим доступу : http://el-zbirn-du.at.ua/Bel_s.pdf. 4. Усков І. В. Підвищення ефективності функціонування місцевих бюджетів в Україні / І. В. Усков // Економіка розвитку. – 2013. – № 1 (65). – С. 33–38. 5. Гендерна політика Європейського Союзу: загальні принципи та найкращі практики [Електронний ресурс]. – Режим доступу : http://icps.com.ua/assets/uploads/files/genderna_pol_tika_s.pdf. 6. Quinn Sh. Gender budgeting: practical implementation [Electronic resource] / Sh. Quinn. – Access mode : [https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/CDEG\(2008\)15_en.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/CDEG(2008)15_en.pdf). 7. Конституція України : Закон України від 28 червня 1996 року № 254к/96-ВР. [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. 8. Про забезпечення рівних прав і можливостей жінок і чоловіків : Закон України від 8 вересня 2005 року № 2866-VI [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>. 9. Про вдосконалення роботи центральних і місцевих органів виконавчої

влади щодо забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків : Указ Президента України від 26 липня 2005 року № 1135/2005 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1135/2005>. 10. Про затвердження Державної програми з утвердження гендерної рівності в українському суспільстві на період до 2010 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 27 грудня 2006 року № 1834 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1834-2006-%D0%BF>. 11. Про затвердження Державної програми забезпечення рівних прав та можливостей жінок і чоловіків на період до 2016 року : Постанова Кабінету Міністрів України від 26 вересня 2013 року № 717 [Електронний ресурс]. – Режим доступу : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/717-2013-%D0%BF>. 12. Бадлендер Д. Гендерные бюджеты [Электронный ресурс] / Д. Бадлендер. – Режим доступу : http://www.genderywca.by/images/publications/gender_budget-18518.pdf. 13. Elson D. Gender Budget Initiative / D. Elson. – London : Commonwealth Secretariat, 1999. – 21 p. 14. Gender Budgeting – Anleitung und Beispiele zur Umsetzung in öffentlichen Institutionen [Electronic resource]. – Access mode : http://www.femtech.at/fileadmin/downloads/Wissen/Literatur/10_Geld_regiert_die_Welt/Gender_Budgeting_-_Anleitung_und_Bispiele.pdf. 15. Klatzer E. The integration of Gender Budgeting in Performance-Based Budgeting / E. Klatzer. – Bilbao : Watch Group. Gender and Public Finance, 2008. – 17 p. 16. Корнієнко Н. М. Оцінка і моніторинг ефективності бюджетних програм / Н. М. Корнієнко // Економічний часопис – XXI : науковий журнал. – 2013. – № 5–6 (2). – С. 31–33.

References: 1. *Henderni stratehii staloho rozvytku Ukrainy* [Gender sustainable development strategies of Ukraine] / za red. L. S. Lobanovoi. – K. : Feniks, 2004. – 432 p. 2. Harashchenko S. V. *Henderne biudzhetuвання yak skladova politychnykh mekhanizmiv spriyannia zabezpechenniu rivnosti zhinok ta cholovikiv* [Gender budgeting as a political mechanism component for providing equality between women and men] [Electronic resource] / S. V. Harashchenko. – Access mode : http://www.ekmair.ukma.edu.ua/bitstream/123456789/3999/1/Harashchenko_Henderne.pdf. 3. Belets Zh. A. *Henderne biudzhetuвання v Ukraini yak skladova mekhanizmu zabezpechennia rivnosti cholovikiv i zhinok* [Gender budgeting in Ukraine as a constituent of the mechanism for providing equality between men and women] [Electronic resource] / Zh. A. Belets. – Access mode : http://el-zbirn-du.at.ua/Bel_s.pdf. 4. Uskov I. V. *Pidvyshchennia efektyvnosti funktsionuvannia mistsevyykh biudzhetyv v Ukraini* [An increase of local budgets functioning efficiency in Ukraine] / I. V. Uskov // *Ekonomika rozvytku*. – 2013. – No. 1 (65). – P. 33–38. 5. *Henderna polityka Yevropeiskoho Soiuzu : zahalni pryntsyry ta naikrashchi praktyky* [Electronic resource]. – Access mode : http://icps.com.ua/assets/uploads/files/genderna_pol_tika_s.pdf. 6. Quinn Sh. *Gender budgeting: practical implementation* [Electronic resource] / Sh. Quinn. – Access mode : [https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/CDEG\(2008\)15_en.pdf](https://www.coe.int/t/dghl/standardsetting/equality/03themes/gender-mainstreaming/CDEG(2008)15_en.pdf). 7. *Konstitutsiia Ukrainy : Zakon Ukrainy vid 28 chervnia 1996 roku No. 254k/96-VR* [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/254%D0%BA/96-%D0%B2%D1%80>. 8. *Pro zabezpechennia rivnykh prav i mozhlyvostei zhinok i cholovikiv : Zakon Ukrainy vid 8 veresnia 2005 roku No. 2866-VI* [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/2866-15>. 9. *Pro vdoskonalennia roboty tsentralnykh i mistsevyykh orhaniv vykonavchoi vlady shchodo zabezpechennia rivnykh prav i mozhlyvostei zhinok i cholovikiv : Ukaz Prezydenta Ukrainy vid 26 lypnia 2005 roku No. 1135/2005* [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/1135/2005>. 10. *Pro zatverdzhennia Derzhavnoi prohramy z utverdzhennia hendernoi rivnosti v ukrainському suspilstvi na period do 2010 roku : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 27 hrudnia 2006 roku No. 1834* [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon2.rada.gov.ua/laws/show/1834-2006-%D0%BF>. 11. *Pro zatverdzhennia Derzhavnoi prohramy*

zabezpechennia rivnykh prav ta mozhlyvostei zhinok i cholovikiv na period do 2016 roku : Postanova Kabinetu Ministriv Ukrainy vid 26 veresnia 2013 roku No. 717 [Electronic resource]. – Access mode : <http://zakon4.rada.gov.ua/laws/show/717-2013-%D0%BF>. 12. Badlender D. *Gendernye byudzhety* [Gender budgets] [Electronic resource] / D. Badlender. – Access mode : http://www.genderywca.by/images/publications/gender_budget-18518.pdf. 13. Elson D. *Gender Budget Initiative* / D. Elson. – London : Commonwealth Secretariat, 1999. – 21 p. 14. *Gender Budgeting – Anleitung und Beispiele zur Umsetzung in öffentlichen Institutionen* [Electronic resource]. – Access mode : http://www.femtech.at/fileadmin/downloads/Wissen/Literatur/10_Geld_regiert_die_Welt/Gender_Budgeting_-_Anleitung_und_Bispiele.pdf. 15. Klatzer E. *The integration of Gender Budgeting in Performance-Based Budgeting* / E. Klatzer. – Bilbao : Watch Group. Gender and Public Finance, 2008. – 17 p. 16. Корнієнко Н. М. *Otsinka i monitorynh efektyvnosti biudzhetykh prohram* [Evaluation and monitoring of the budget programs effectiveness] / N. M. Korniyenko // *Ekonomichniy chasopys – XXI : naukoviy zhurnal*. – 2013. – No. 5–6 (2). – P. 31–33.

Інформація про авторів

Острищенко Юлія Вікторівна – канд. екон. наук, заступник начальника відділу регіонального розвитку Департаменту місцевих бюджетів Міністерства фінансів України (вул. М. Грушевського, 12/2, м. Київ, Україна, 01008, e-mail: ostrik50@ukr.net).

Корнієнко Наталія Миколаївна – канд. екон. наук, головний економіст-фінансист відділу супроводження, виконання та аналізу бюджетних програм головного розпорядника бюджетних коштів Департаменту з фінансово-економічних питань, бухгалтерського обліку та фінансової звітності Міністерства фінансів України (вул. М. Грушевського, 12/2, м. Київ, Україна, 01008, e-mail: kornienko2000@mail.ru).

Інформація об авторах

Острищенко Юлія Вікторівна – канд. екон. наук, заступник начальника отдела регионального развития Департаменту місцевих бюджетів Міністерства фінансів України (вул. М. Грушевського, 12/2, г. Киев, Украина, 01008, e-mail: ostrik50@ukr.net).

Корнієнко Наталія Николаєвна – канд. екон. наук, головний економіст-фінансист отдела сопровождения, исполнения и анализа бюджетных программ главного распорядителя бюджетных средств Департаменту по финансово-экономическим вопросам, бухгалтерского учета и финансовой отчетности Министерства финансов Украины (ул. М. Грушевского, 12/2, г. Киев, Украина, 01008, e-mail: kornienko2000@mail.ru).

Information about the authors

I. Ostrishchenko – PhD in Economics, Deputy Chief of the Regional Development Division of the Local Budgets Department of the Ministry of Finance of Ukraine (12/2 M. Hrushevskiy St., Kyiv, Ukraine, 01008, e-mail: ostrik50@ukr.net).

N. Korniyenko – PhD in Economics, Chief Economist-Financier of the Division of Accompanying, Executing and Analysing Budget Projects of the Budget Means Chief Manager at the Department of Finance and Economic Issues, Accounting and Financial Reporting of the Ministry of Finance of Ukraine (12/2 M. Hrushevskiy St., Kyiv, Ukraine, 01008, e-mail: kornienko2000@mail.ru).

*Стаття надійшла до ред.
27.08.2015 р.*